

STRAATNAMEN INDISCHE BUURT

CELEBES STRAAT

OOST CAST

OOSTCAST.NL

x Gemeente
x Amsterdam

BUROBRAAK

BEYOND
WALLS

van gisteren

CELEBES

Sulawesi en Celebes zijn twee verschillende benamingen voor hetzelfde eiland. Sulawesi is meer dan vier keer zo groot als Nederland en kent een lange geschiedenis van koloniale overheersing en verzet. Voordat de Europeanen voet aan wal zetten, stond Sulawesi al bekend als een van de belangrijkste handelsplekken van Azië.

Portugal was de eerste koloniale mogendheid die in 1511 aankwam op het eiland en noemden het Celebes. Sinds de onafhankelijkheid van Indonesië wordt het eiland Sulawesi genoemd.

KOLONIALE OVERHEERSING

Sulawesi kent een rijke geschiedenis en was verdeeld in verschillende koninkrijken. Het Molukse sultanaat Ternate had voor de koloniale periode sterke invloed op Sulawesi via diplomatieke banden en handelsbetrekkingen met lokale vorsten. Vanuit Makassar werden de vele specerijen uit de Molukken naar Europa verscheept. Portugese kolonisten vestigden dan ook in de 16^e eeuw een handelspost in de zuidelijke stad Makassar, wat resulteerde in conflicten met de lokale machthebbers. In 1667 nam de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) met geweld de controle over en vestigde er een belangrijke handelspost. Om hun macht te verstevigen bouwden ze ook versterkingen, van Makassar in het zuiden tot Manado in het noorden. De invloed van Ternate nam af en in de 19^e eeuw kwam Sulawesi onder het Nederlandse koloniale bewind te staan.

DODENCULTUUR TANA TORAJA

Ondanks kolonialisme hebben vele volkeren in Sulawesi eigen culturen weten te behouden. Een voorbeeld hiervan is de dodencultuur van de Toraja. Deze etnische groep gevestigd in de bergen van Tana Toraja, Zuid Sulawesi zien de dood niet als het einde, maar juist het begin. De diepe verbondenheid met de dood wordt belichaamd in de begrafenisrituelen en tradities als de Tau-tau.

Een tau-tau wand in Toraja.

Deze houten of bamboe beeltenissen vertegenwoordigen de overledenen. Volgens het Toraja geloof symboliseren de Tau-tau beelden de geesten die voortleven in het hiernamaals. Na de uitvaartceremonie worden de Tau-tau opgehangen aan kliffen boven de begraafplaats, waar ze een verbinding vormen tussen de levenden en de doden. Ondanks de invloed van het christendom, blijft Tau-tau een belangrijk cultureel symbool voor de Toraja.

KAPITEIN WESTERLING EN DE ZUID-CELEBESAFFAIRE

Op 17 augustus 1945 riep Indonesië de onafhankelijkheid uit. Toch probeerde Nederland het koloniale gezag met geweld te hervatten. In 1946 en 1947 pleegde het Korps Speciale Troepen van kapitein Raymond Westerling oorlogsmisdaden in Zuid-Sulawesi. Er waren vele duizenden doden aan Indonesische zijde. Veelal werden zij gedood via standrechtelijke executies en martelingen. Deze periode staat ook wel bekend als de 'Zuid-Celebes-affaire' of 'affaire-Westerling'. Uiteindelijk trok Nederland pas in 1949 de koloniale troepen terug en werd Sulawesi onderdeel van de Republiek Indonesië.

'Als bi-gender heb ik mij zelf vaak aan mensen moeten uitleggen.'

Beluister hier het verhaal van kunstenaar Fré Calmes achter het werk (z.o.z.) WIE IS WIE.

Scan voor de digitale wandelkaart.

GENDERFLUIDITEIT

De koloniale overheersing had ook een impact op de verschillende pre-koloniale culturen en leefsysteem. Zo had Sulawesi voor de kolonisatie al vele eigen culturen en talen. Een voorbeeld hiervan is te vinden bij de Buginezen, de grootste etnische groep in Zuid-Sulawesi.

Al ver voor het koloniale tijdperk voeren de Buginezen met hun zeilschepen naar naburige eilanden in Indonesië en Maleisië en hadden verschillende handelsvestigingen in de regio. Ook waren er contacten met Zuid-Afrika en Australië. Wat minder bekend zijn de eigen leefsysteem die vaak al eeuwenoud waren en ondanks kolonialisme hebben weten voort te bestaan. Zo erkennen de Buginezen vijf verschillende genderidentiteiten: Oroané (mannen), makkunrai (vrouwen), calabai (vrouwelijke mannen), calalai (mannelijke vrouwen) en bissu.

Vijf verschillende genderidentiteiten

De bissu vertegenwoordigen een combinatie van alle genders en worden daarom beschouwd als genderneutraal of wat we nu non-binair zouden noemen. Ze dragen kleding die mannelijke en vrouwelijke kenmerken vermengt en worden door veel Buginezen gezien als spirituele leiders met het vermogen om mensen te zegenen. Hoewel in Nederland genderdiversiteit een relatief nieuw begrip lijkt te zijn, wordt de viering van genderfluiditeit elders op aarde al eeuwenlang gekoesterd en gevierd.

INDISCHE BUURT

Javastraat, Ambonplein, Sumatra-plantsoen. Het is een greep uit namen van straten in de Indische Buurt in Amsterdam Oost. Maar wist je dat het verwijst naar een eilandrijk dat ongeveer 46 keer zo groot is als Nederland? OOSTCAST nodigt je uit om meer te leren over de onderbelichte verhalen die schuilen achter de straatnamen.

De straatnamen in deze buurt werden begin 20^e eeuw gegeven. Indonesië was toen nog bezet door Nederland, dat het grote eilandrijk de koloniale naam Nederlands-Indië had gegeven. Veel straatnamen genoemd naar de eilanden bevatten nog de koloniale naamgeving. Zo heet het eiland Celebes eigenlijk Sulawesi, en heet de hoofdstad van Indonesië nu niet meer Batavia maar Jakarta.

WANDELROUTE EN PODCAST

OOSTCAST bestaat uit een wandelroute, een podcast en artistieke reflecties over straatnamen en plekken in Amsterdam Oost. Centraal staan de koloniale geschiedenis en verhalen van toen en nu.

Wandel langs de 10 informatieborden en scan de QR-code stickers op straat (onderstreepte straatnamen op de routekaart) en hoor meer verhalen achter de straatnamen. De wandeling is 3,5 km lang. De wandeling start bij de Insulindeweg en eindigt bij het Javaplein, maar je kunt het ook andersom bewandelen.

voor de podcast